

Stališča ljudi glede družbenega ozračja za preprečevanje odklonskih pojavov

Alenka Šelih*

Uvod

Med raznimi vprašanji, ki jih obravnavajo raziskave o dojemanju odklonskih pojavov, najdemo ponekod tudi vprašanje o stališčih ljudi glede družbenega ozračja, ki bolj ali manj omogoča preprečevanje škodljivih odklonskih pojavov. Gre predvsem za mnenje ljudi o tem, kakšne so možnosti organov družbenega nadzorstva za preprečevanje in morebitno kasnejše obravnavanje posameznih negativnih odklonskih pojavov, med njimi še posebej kaznivih dejanj. Hkrati s tem pa razčlenjujejo tudi stališča ljudi do tega, kako ocenjujejo učinkovitost dela teh organov. Obe vprašanji sta med seboj dokaj povezani, saj pritrden odgovor na prvo verjetno pomeni, da bo stališče glede učinkovitosti organov družbenega nadzorstva prav tako pozitivno. Vprašanji smo v slovenskih razmerah skušali razčleniti v razpravi »Dojemanje odklonskih pojavov v Ljubljani«. **

Seznanjenje javnosti z vprašanji posameznih odklonskih pojavov in obravnavanje oseb, ki so se vedle odklonsko, ustvarja v javnosti posebno mnenje o tem, kakšna so prizadevanja za zmanj-

* Alenka Šelih, dipl. pravnica, docentka pravne fakultete, 61000 Ljubljana, Trg osvoboditve 11.

** Raziskavo je opravil Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani v letih 1972—1974. Vzorec je obsegal 500 oseb, razvrščenih v tri skupine. Skupina A je bila vzorec povprečnega prebivalstva Ljubljane, skupina B je obsegala ljudi, za katere smo menili, da imajo vpliv na položaj v občini (člani delavskih svetov, predstavniki družbeno-političnih organizacij ipd.); skupino C so sestavljali člani strokovnih služb, ki se na republiški ravni ukvarjajo z vprašanji kriminalnosti, in člani ustreznih delovnih teles skupščine SRS.

Odklonska ravnanja so bila smiselno razdeljena na pet skupin: prva skupina je obsegala ravnanja, ki niso bila kazniva (uživanje mehkih drog, opustitev izdelave čistilnih naprav, opustitev aktivne pomoči napadenemu miličniku); druga skupina je obsegala kazniva dejanja, ki jih kazensko pravo pozna že dolgo, a jih sodišča redko obravnavajo (postrežba mladoletnika z alkoholnimi pijačami, prenašanje spolnih bolezni, onesnaženje pitne vode); v tretjo skupino smo uvrstili kazniva dejanja, ki jim je skupen koristljuben namen (majhna tatvina, davčna zatajitev, jemanje daril v poslovnih stikih); v četrto skupino smo uvrstili dve kaznivi dejanji, ki jima je lastno pomanjkanje čuta za solidarnost (opustitev pomoči človeku v nevarnosti in kršitev družinskih obveznosti); v peti skupini je bilo samo eno kaznivo dejanje — krvoskranstvo, pri tem gre za kršitev zelo utrjene moralne norme. O vzorcu in o vrstah odklonskih pojavov, ki smo jih v raziskavi upoštevali, smo poročali v tej reviji 26/1975, št. 2, s. 79—80. Prim. A. Šelih Stališča ljudi o teži odklonskih pojavov in o sredstvih družbenega nadzorstva, RKK, 26/1975, št. 2 s. 79—91.

ševanje teh dejanj in za obravnavanje oseb, ki so jih že storile. S selektivnostjo poročanja je mogoče vplivati na javnost najmanj v dveh smereh: po eni je mogoče vplivati na večjo osveščenost javnosti glede pomena in nevarnosti posameznega odklonskega ravnanja, po drugi je mogoče ustvarjati ali usmerjati naravnost ljudi glede načinov obravnavanja odklonskih oseb v določeno smer. Pri tem gre praviloma za dve temeljni naravnosti — prva je preprečevalna, dokler posamezno dejanje še ni storjeno, in rehabilitativna, ko je dejanje že storjeno; druga minimalitete, v republiškem sekretariatu za notra-

V Sloveniji bi lahko za zadnja leta podali nekaj primerov, ko je bilo poročanje v javnosti o odklonskih pojavih zelo močno in je najbrž vplivalo na oblikovanje stališč ljudi do teh pojavov, prav tako pa tudi na temeljno naravnost ljudi glede načina, kako obravnavati storilce teh dejanj. Pri tem mislim na potrebo po varstvu okolja — to je v zadnjih letih postalo ena izmed pogostih tem dnevnega časopisja, radia in televizije. To vprašanje je postalo predmet javnega obravnavanja šele zadnjih nekaj let (natančne časovne meje ni mogoče postaviti), na Slovence, ki so bili vedno ponosni na lepoto in neoskrupljenost svoje dežele, pa je najbrž imelo precej močan vpliv. Podobno velja za uživanje drog in narkomanijo sploh — vprašanje, ki v zadnjem času priteguje veliko pozornost. Tretje vprašanje, ki bi ga lahko omenili v tej zvezi, so nepravilnosti v gospodarstvu oziroma poslovnih stikih; na to so v zadnjih letih opozarjali politični voditelji, množična občila in ne nazadnje tudi poveje represivna v primerih je storjenih dejanj. tisk posveča delu organov družbenega nadzorstva, zlasti sodišč.

Poleg stališč anketirancev do tega, kako si družba prizadeva preprečevati posamezna odklonska ravnanja, nas je zanimalo tudi vprašanje, ki je s prvim v tesni zvezi — namreč stališča ljudi o učinkovitosti organov družbenega nadzorstva. Anketiranci so imeli pri tem v mislih skoraj samo pravosodne organe ter učinkovitost njihovega dela.

V anketi smo skušali ugotavljati stališča anketirancev glede ustreznega ozračja in glede učinkovitosti s pomočjo treh vprašanj. Zanimalo nas je, koliko si družba po mnenju anketirancev prizadeva ustvariti primerno ozračje za preprečevanje posamičnih odklonskih pojavov, koliko si pristojni organi prizadevajo preprečiti ta dejanja in kolikšna je po mnenju anketirancev učinkovitost organov družbenega nadzorstva.

1. Prizadevanja družbe za ustvarjanje ozračja, primerne za preprečevanje odklonskih dejanj

Pri prvi skupini odklonskih ravnanj (kjer ni šlo za kazniva dejanja) so anketiranci menili, da je ozračje za preprečevanje teh ravnanj najbolj ugodno pri opustitvi pomoči miličniku, kjer so se skupine odločile za pozitiven odgovor od 32,7 % — C do 52,8 % — A. Najnižjo stopnjo ugodnega ozračja za preprečevanje so anketiranci pripisali jemanju drog (od 16,0 % — C do 43,2 % — A). Takšni odgovori nas napeljujejo k misli, da družba oziroma država po prepričanju ljudi ustvarja še najbolj ustrezne razmere za preprečevanje takšnih odklonskih pojavov, v katerih bi bili lahko ogroženi njeni najbolj vidni varuhi in tisti, ki so lahko pri opravljanju svojih vsakdanjih nalog močno izpostavljeni.

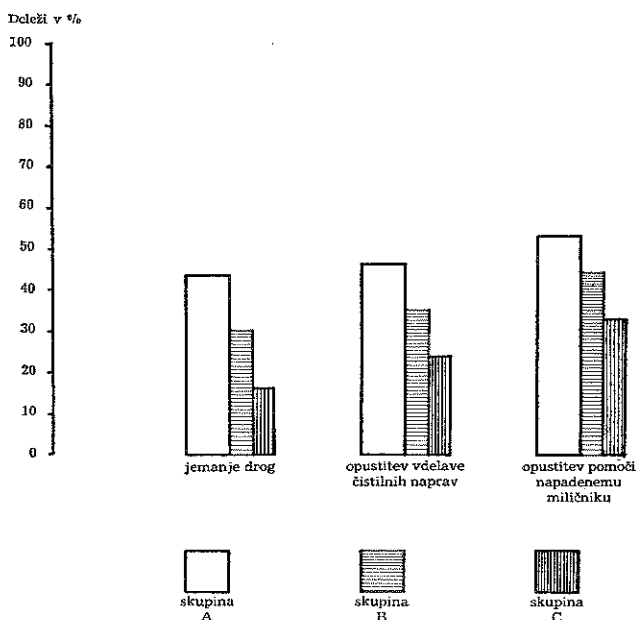
Razlike med skupinami so statistično pomembne pri jemanju drog ($\chi^2 = 30,12$, $\alpha = 0,0001$) in pri čistilnih napravah ($\chi^2 = 32,72$, $\alpha = 0,0001$); tu je skupina C veliko bolj kritična kot drugi dve. Skupina C je tudi nakazala največ negativnih (tj. kritičnih) stališč pri opustitvi pomoči miličniku, kjer so razlike prav tako pomembne.

Pri drugi skupini odklonskih ravnanj (stara, a redko obravnavana kazniva dejanja) so razlike

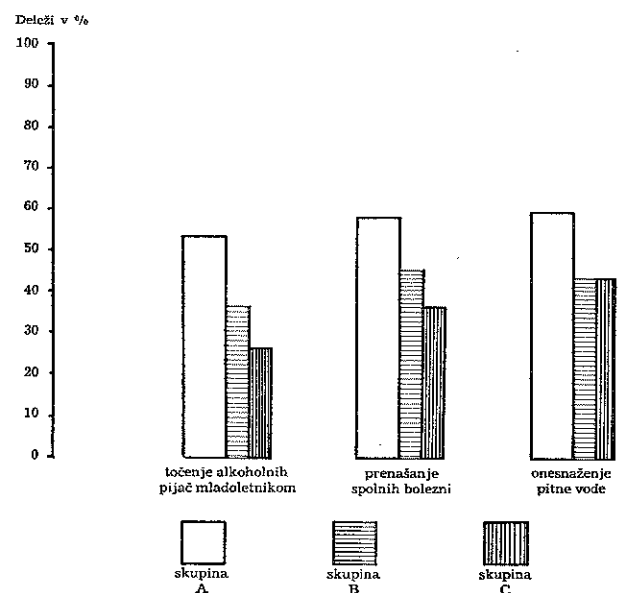
med skupinami pri vseh treh dejanjih statistično pomembne, najbolj pri postrežbi mladoletnikom z lahkoholnimi pijačami ($\chi^2 = 27,06$, $\alpha = 0,0001$) — tu je bila skupina C najbolj kritična in je v 2/3 primerov štela, da si družba ni dovolj prizadevala za preprečevanje tega pojava. Pri skupini A je bil delež negativnega odgovora pri istem dejanju samo 38,2 %. Takšno razmerje najbrž nakazuje večjo strpnost do uživanja alkohola med prebivalstvom sploh in večjo osveščenost vodilnih ljudi na republiški ravni o majhnih prizadevanjih, da bi se zmanjšale možnosti za alkoholizem sploh in pri mladoletnikih posebej.

Pri tretji skupini dejanj (kazniva dejanja iz koristoljubnosti) so dali anketiranci po skupinah največ pozitivnih odgovorov pri majhni tatvini: od 65,7 % (pri skupini A) do 69,0 % (pri skupini B) jih je menilo, da je prizadevanje družbe, da bi ustvarila primerno ozračje za njeno preprečitev, dovolj veliko. Ta delež je bil nekoliko nižji pri davčni zatajitvi in najnižji pri jemanju darila (od 38,0 % — C do 49,7 % — A).

Razlike med skupinami so pri majhni tatvini nepomembne, pri drugih dveh dejanjih pa pomembne (davčna zatajitev $\chi^2 = 9,57$, $\alpha = 0,05$; jemanje darila $\chi^2 = 14,65$, $\alpha = 0,005$). Skupina C je pri majhni tatvini podala najnižji negativni delež (med skupinami), pri drugih dveh dejanjih

Grafikon 1: Delež anketirancev, ki so menili, da si družba dovolj prizadeva za uspešen boj zoper odklonska ravnanja iz prve skupine

Grafikon 2: Delež anketirancev, ki so menili, da si družba dovolj prizadeva za uspešen boj zoper odklonska ravnanja iz druge skupine

pa je bila — kot vedno doslej — bolj kritična kot drugi dve anketirani skupini.

Pri četrti skupini dejanj (kazniva dejanja, kjer je razlog za inkriminacijo v pomanjkanju občutka za solidarnost) so anketiranci vprašanje o ustvarjanju primerne ozračja ocenjevali precej podobno pri obeh dejanjih obveznosti ($\chi^2 = 11,63$, $\alpha = 0,02$). Razlike med ocenami skupin so statistično pomembne in kažejo tudi pri teh dejanjih isto smer kot pri doslej obravnavanih — skupina C je dajala najnižje deleže pozitivnih odgovorov, najvišje deleže pa je izkazala skupina A.

Pri zadnjem kaznivem dejanju (krvoskrunstvo) smo ugotovili zelo visoke deleže pozitivnih odgovorov (od 50,5 % — C do 65,4 % — A). Ocene skupin so bile dokaj enotne. Tako kot v večini primerov je skupina C tudi tukaj izkazala najnižji delež pozitivnih in najvišji delež negativnih odgovorov, posebnost pa je, da je pri njej najvišji tudi delež neodločenih (24,0 %). Čeprav razlike med skupinami niso statistično pomembne, bi iz tega morda smeli sklepati, da so odgovori te skupine najbolj preiščeni, ker so pri tako zapletenem dejanju, kot je krvoskrunstvo, najbrž upravičeno izbrali odgovor »ne ve«. Visok delež pozitivnih stališč pri tem dejanju sploh preseneča, saj je možnost za preprečevalno delovanje pri njem nadvse omejena. Kaže, da so se anketiranci v tako visokem deležu odločali za pozitivni odgovor zaradi trdnosti in enotnosti moralnih norm, ki so v razmerju družbe sploh do krvoskrunstva zelo obsojajoče in odklonilne. Zato bi najbrž lahko rekli, da anketiranci vsaj pri tem dejanju niso ocenjevali stališča družbe do preprečevanja tega dejanja, temveč bolj obvezujočo moč moralnih norm.

Poleg vprašanja o ustvarjanju primerne ozračja za preprečevanje odklonskih pojavov smo v raziskavi ugotavljali tudi stališča do tega, koliko si pristojni organi prizadevajo preprečevati takšna dejanja. Pri tem vprašanju smo predvideli dva pozitivna odgovora (pristojni organi si resno prizadevajo in si prizadevajo) ter en negativen odgovor. Zaradi te možnosti so se anketiranci najbrž pogosteje kot pri prejšnjem vprašanju odločali za pozitivne odgovore.

Pri prvi skupini odklonskih ravnanj (dejanja, ki niso kazniva) so najvišji deleži odgovorov pri srednji kategoriji (si prizadevajo) in dosega po skupinah približno 60 %, medtem ko je kategorija negativnih odgovorov zelo nizka (od 9 do 17 %). Zlasti za opustitev vdelaive čistilnih naprav in za jemanje drog so visoki deleži pozitiv-

nih odgovorov presenetljivi, saj kažejo na precejšnjo stopnjo nekritičnosti anketirancev. V zadnjem času se je pri nas sicer precej pisalo o narkomanijah sploh, vendar je bilo mogoče iz teh zapisov razbrati predvsem bojazen pred razširjanjem tega pojava, hkrati pa dokajšnjo nemoč posameznih strokovnih služb za preprečevanje in morebitno kasnejše obravnavanje takih posameznikov ter precej represivno usmerjenost organov družbenega nadzorstva, kadar so odkrili kako skupino ali posameznika, ki je bodisi sam užival droge ali pa je bil njihov prekupčevalec oziroma razpečevalec.

Razlike med skupinami niso statistično pomembne. Tudi tukaj pa je skupina C prizadevnost pristojnih organov ocenjevala bolj kritično kot drugi dve skupini. Samo pri opustitvi pomoči miličniku je njena ocena o resnih prizadevanjih pristojnih organov za preprečevanje takih ravnanj višja kot pri drugih dveh dejanjih — in najvišja med skupinami. To lahko najbrž pripišemo okoliščini, da so anketiranci v tej skupini bolje kot drugi poznali zadnje (februar 1973) spremembe kazenskega zakonika — ta je med drugimi zagotovil širše varstvo uradnim osebam organov družbenega nadzorstva (med njimi zlasti miličnikom).

Tudi pri drugi skupini odklonskih ravnanj (stara, a redko obravnavana kazniva dejanja) je podoba podobna tisti pri prvi skupini. Oba pozitivna odgovora sta prejela po skupinah med 80 do 90 % vseh odgovorov, zadnji (negativni) pa od 9 do 16 %.

Skupine so posamezna ravnanja ocenjevale dokaj enako, tako da razlike med njimi niso pomembne (postrežba mladoletnikom) ali pa so pomembne na nizki ravni (drugi dve dejanji). Skupina C je bila najbolj kritična (33,3 % negativnih odgovorov) pri kaznivem dejanju prenašanja spolnih bolezni; to je nekoliko presenetljivo, ker je preprečevanje širjenja spolnih bolezni v naši zdravstveni službi dokaj dobro razvito in organizirano — gotovo bolj kot preprečevanje postrežbe mladoletnikom z alkoholnimi pijačami, pri kateri so dali anketiranci skupine C samo 13,0 % negativnih odgovorov.

Pozitivne ocene so bile še višje kot doslej pri tretji skupini odklonskih ravnanj (kazniva dejanja iz koristoljubnosti); pri majhni tatvini in davčni zatajitvi so dosegle okrog 90 %. Pri davčni zatajitvi in pri jemanju darila se je verjetno začutila pozornost, ki so jo tem dejanjem posvečala množična občila, le-ta pa so pri tem odsevala zlasti družbenopolitične ocene teh vprašanj.

To je posebej vidno pri skupini C: v nasprotju s svojo sicer večjo kritičnostjo kot drugi dve skupini je pri teh dejanjih dajala najnižje deleže negativnih odgovorov. Domnevati smemo, da so se anketiranci v tej skupini tudi najbolj zavedali novih usmeritev pri obravnavanju teh kaznivih dejanj in so njihove ocene odsev teh spoznanj. V zvezi s tem pa je najbrž zanimivo, da je bila skupina B spet bliže skupini A kot skupini C.

Pri četrti skupini kaznivih dejanj (razlog inkriminacije v pomanjkanju občutka za družbeno solidarnost) so bili ugotovljeni deleži pozitivnih odgovorov po skupinah znova zelo visoki, vendar nižji kot pri premoženjskih kaznivih dejanjih. Deleži negativnih odgovorov so precej višji kot pri prejšnji kategoriji kaznivih dejanj; to bi lahko pomenilo, da pristojni organi po mnenju anketirancev posvečajo več pozornosti preprečevanju kaznivih dejanj zoper premoženje kot kaznivim dejanjem, s katerimi skušamo zavarovati vrednote, ki je na lestvici vrednot višje kot premoženje, namreč družbeno solidarnost.

Razlike med skupinami anketirancev pri tej skupini kaznivih dejanj so statistično pomembne. Obe pozitivni kategoriji odgovorov sta zelo visoki, najvišje negativne deleže pa je tudi tokrat dajala skupina C.

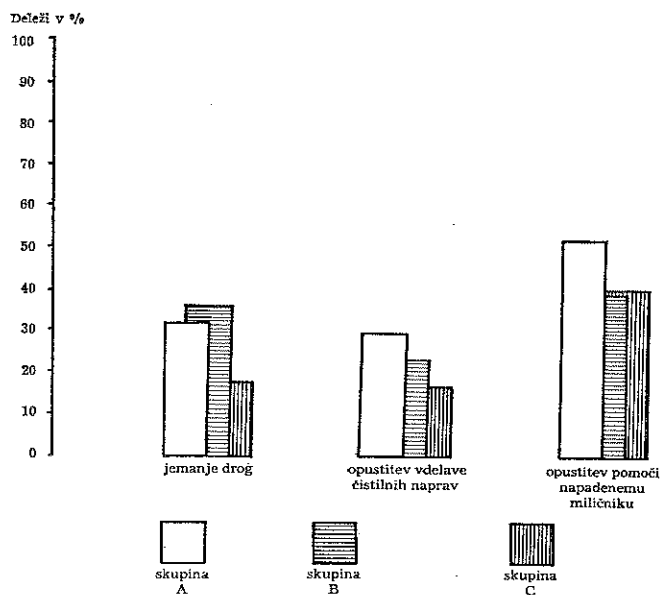
Zadnja skupina odklonskih ravnanj (krvostrunstvo) je — po oceni anketirancev — de-

ležna zelo visoke pozornosti, kadar gre za njeno preprečevanje. Tudi glede tega stališča bi kazalo ponoviti domnevo, ki smo jo postavili pri prejšnjem vprašanju (ustvarjanje primerne ozračja): anketiranci so z izraženimi stališči enotno izpovedali predvsem negativno moralno oceno o tem dejanju, saj je preprečevanje tega dejanja mogoče le v okvirih neformalnega družbenega nadzorstva, katerega pomembno sredstvo je enotnost moralnih ocen o posamičnem ravnanju.

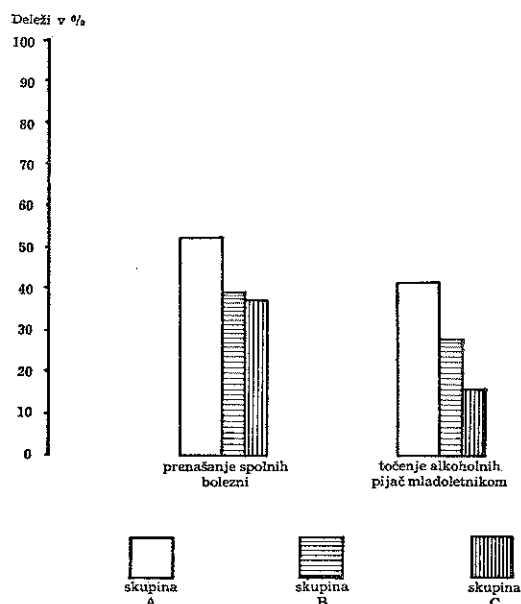
2. Učinkovitost organov družbenega nadzorstva

Stališča do tega, kako učinkoviti so organi družbenega nadzorstva, smo zbirali z odgovori na neposredno vprašanje.

Pri prvi skupini odklonskih ravnanj moramo opozoriti na to, da pri teh dejanjih ni šlo za kazniva dejanja in da organi družbenega nadzorstva pravzaprav ne bi mogli delovati pri obravnavanju takih dejanj in njihovih storilcev. Ker pa je šlo za ravnanje, pri katerih je meja dovoljenega nejasna in ni natančno določena, delajo ti organi vendarle tudi na tem ožjem področju, dosti anketirancev pa je menilo, da gre za prepovedana dejanja.

Grafikon 3: Deleži anketirancev, ki so menili, da so organi za preprečevanje odklonskih ravnanj iz prve skupine učinkoviti

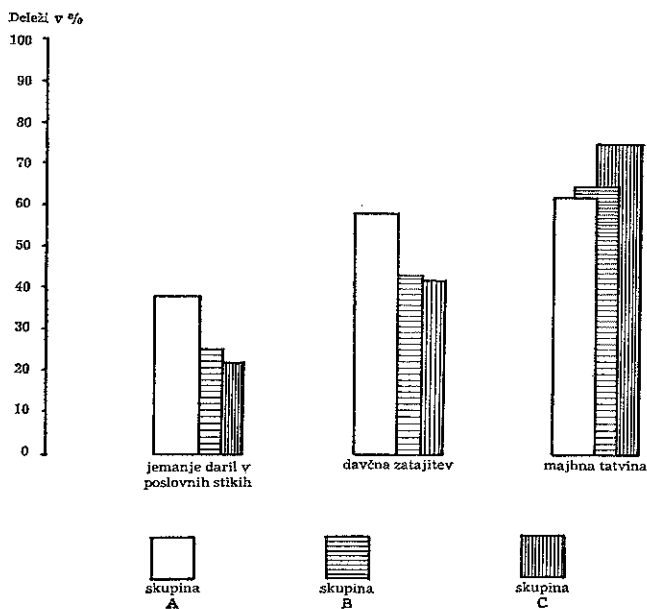
Grafikon 4: Deleži anketirancev, ki so menili, da so organi za preprečevanje odklonskih ravnanj iz druge skupine učinkoviti

Skupine so dajale enake oziroma podobne odgovore pri opustitvi pomoči napadenemu miličniku — razlike niso pomembne. Pomembne pa so pri obeh drugih dejanjih (jemanje drog — $\chi^2 = 13,45$, $\alpha = 0,01$; opustitev čistilnih naprav — $\chi^2 = 26,95$, $\alpha = 0,0001$). Med skupinami je spet skupina C dala najmanj pozitivnih in največ negativnih odgovorov, očitno zato, ker je bila veliko bolje poučena kot drugi dve skupini (bili sta si zelo blizu). Boljšo poučenost skupine C je mogoče razbrati tudi iz majhnih deležev tistih, ki so se odločili za odgovor »ne ve«, kar pomeni, da so imeli tisti, ki so se tako odločili, za odločitev premalo znanja.

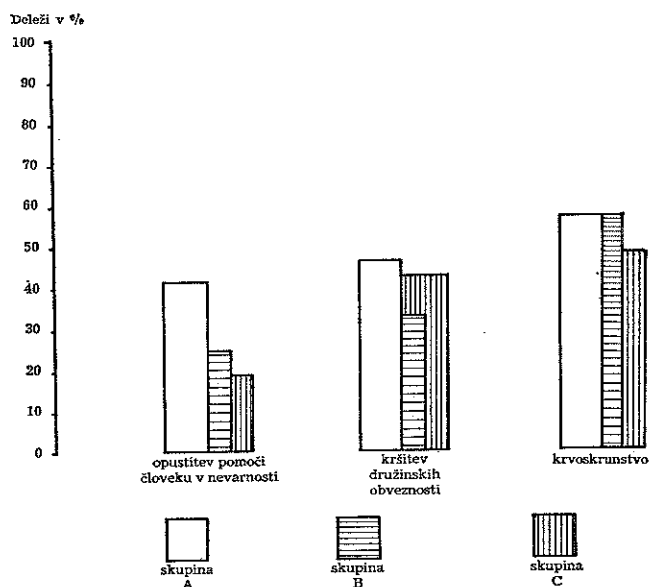
Pri drugi skupini odklonskih ravnanj (stara, a redko obravnavana kazniva dejanja) se je tudi tukaj pokazala ista posebnost kot doslej — da je namreč skupina C najbolj kritično ocenjevala učinkovitost organov družbenega nadzorstva in so bili njeni deleži pozitivnih odgovorov praviloma najnižji, pri tem je bil ta delež najnižji pri postrežbi mladoletnikom z alkoholnimi pijačami — samo 16,0%. Pri tem dejanju so tudi razlike med skupinami statistično pomembne ($\chi^2 = 21,73$, $\alpha = 0,0001$), medtem ko je pri drugih dejanjih raven pomembnosti manjša. Skupina B se je tokrat bolj približala skupini C.

Pri tretji skupini odklonskih ravnanj (kazniva dejanja iz koristoljubnosti) so skupine ocenile učinkovitost najvišje pri majhni tatvini, najnižje pa pri — jemanju daril. Deleži neodločenih so pri vseh treh kaznivih dejanjih približno enaki, in sicer nekaj nad 10%. Pri anketirancih je torej prevladovalo mnenje, da bo majhen tat dosti prej prijet kot značilni predstavnik kriminala »belega ovratnika«, ki je najpogosteje lahko storilec kaznivega dejanja »jemanje darila«.

To stališče odsevajo tudi odgovori posameznih skupin. Razlike namreč pri majhni tatvini niso pomembne. Pri drugih dveh kaznivih dejanjih smo ugotovili precejšnje razlike med skupinami (davčna zatajitev $\chi^2 = 17,13$, $\alpha = 0,002$, jemanje darila $\chi^2 = 21,32$, $\alpha = 0,0001$). Vse te razlike kažejo isto smer, kot smo jo lahko ugotavljali doslej: skupina C je bila v izpovedanih stališčih najbolj kritična. Pri jemanju darila je npr. v 64% primerov (skupina A — 46,3%) menila, da so pristojni organi neučinkoviti, pri davčni zatajitvi pa v 50,0% (skupina A 29,3%). Pri teh dveh dejanjih se je skupina B po svojih stališčih bolj približala skupini C. Morda bi to lahko razložili s tem, da so bili anketiranci iz te skupine glede teh dveh kaznivih dejanj enako poučeni kot anketiranci iz skupine C, saj je šlo za dejanja,

Grafikon 5: Deleži anketirancev, ki so menili, da so organi za preprečevanje odklonskih ravnanj iz tretje skupine učinkoviti

Grafikon 6: Deleži anketirancev, ki so menili, da so organi za preprečevanje odklonskih ravnanj iz četrte in pete skupine učinkoviti

ki sta doživeli številne politične negativne ocene in ki sta bili predmet številnih razprav tako na republiški kot na občinski ravni.

Pri četrti skupini odklonskih ravnanj so bila stališča skupin pri posameznem dejanju različna, saj so razlike pri opustitvi pomoči statistično pomembne ($\chi^2 = 18,87$, $\alpha = 0,001$), pri kršitvi družinskih obveznosti pa ne. Pri opustitvi pomoči je skupina C znova izkazala najvišje deleže pri negativnem odgovoru (organi niso učinkoviti) in najnižje pri pozitivnem odgovoru. Visok delež neodločenih zlasti v skupini B in C pa kaže na to, da sta se ti skupini zavedali, da je takšna dejanja težko ugotavljati.

Razlike med skupinami pri krvoskrunstvu niso pomembne. Odgovor »ne ve« je pri vseh skupinah visok, najvišji pa pri skupini C; to najbrž kaže na večjo ozaveščenost teh anketirancev: zavedali so se, da je pri krvoskrunstvu težko dajati odgovore o učinkovitosti organov družbenega nadzorstva.

3. Sklepi

Posamezne skupine so prizadevanja družbe, da bi ustvarila ustrezno ozračje za preprečevanje posameznih odklonskih pojavov, le v manjšem deležu ocenile kot zadostna. Največje deleže pozitivnih odgovorov smo v vseh skupinah ugotovili pri majhni tatvini in krvoskrunstvu. Pri teh kaznivih dejanjih nastaja vprašanje, ali so anketiranci pri odgovorih izrazili svoja lastna stališča o tem, kje bi morala biti ta prizadevanja največja, in položaja niso ocenjevali objektivno. Vsekakor je značilno, da sta se na vrhu pokazali obe ti različni dejanji: za majhno tatvino je gotovo mogoče reči, da si družba prizadeva ustvariti okoliščine za njeno preprečevanje, pri krvoskrunstvu pa je zaradi narave kaznivega dejanja težko govoriti o tem. Pri oceni družbenega ozračja so izidi pokazali na razlike med »klasičnim« kaznivim dejanjem majhne tatvine — anketiranci so po skupinah menili, da je bilo ustvarjeno primerno družbeno ozračje za njeno preprečevanje — in med jemanjem darila ter davčno zatajitvijo — tu so bili deleži negativnih odgovorov večji, kar smemo razlagati za odsev prepričanja, da se tema kaznivima dejanjema ni posvečala posebna pozornost.

Če primerjamo izide opravljene ankete glede ustvarjanja ozračja za preprečevanje obravnavanih odklonskih pojavov in prizadevanj pristojnih organov za njihovo preprečevanje, vidimo, da so

anketiranci po skupinah bolj pozitivno ocenjevali prizadevanja organov družbenega nadzorstva kot pa prizadevanja za primerno ozračje, ki bi omogočalo učinkovito preprečevanje takih pojavov. Morda smo deloma tudi sami vplivali na izide, ker smo pri prvem vprašanju predvideli dve možnosti pozitivnega odgovora in eno negativno, pri drugem pa je bil položaj ravno nasproten.

Anketiranci so prizadevanja pristojnih organov za preprečevanje odklonskih pojavov ocenjevali po skupinah v najvišjem deležu pozitivno pri skupini kaznivih dejanj iz koristoljubnosti in pri krvoskrunstvu. Takšno stališče je glede prvih kaznivih dejanj najbrž sprejemljivo, pri krvoskrunstvu pa ni utemeljeno, ker so anketiranci podobno kot pri prvem vprašanju (ustvarjanje ustreznega ozračja) v odgovorih projicirali svoje moralno razmerje do tega kaznivega dejanja.

Na splošno lahko rečemo, da so skupine ocenile prizadevanja organov družbenega nadzorstva za preprečevanje in obravnavanje izbranih odklonskih pojavov v velikem deležu pozitivno. Ker so bila hkrati njihova stališča o učinkovitosti dosti manj pozitivna, bi to lahko pomenilo, da so zadovoljni z dosedanjimi prizadevanji, čeprav le-ta ne peljejo vedno k uspehu, oziroma čeprav so menili, da je učinkovitost teh prizadevanj razmeroma majhna.

Dokaj kritična so bila stališča skupin pri ocenjevanju učinkovitosti organov družbenega nadzorstva. Tudi tu so skupine najbolj pozitivno ocenjevale učinkovitost pri majhni tatvini in pri krvoskrunstvu. Če pomislimo na visok delež neraziskanih kaznivih dejanj pri premoženjskih kaznivih dejanjih sploh, moramo ugotoviti, da to stališče ne ustreza dejanskemu stanju in podobna ugotovitev velja tudi za krvoskrunstvo. Podobno kot pri oceni družbenega ozračja so anketiranci morda tudi tukaj podajali bolj svoje razmerje obeh dejanj — to pa je, kot je mogoče razbrati iz izidov, močno negativno in obsojajoče — kot pa oceno o resnični stopnji učinkovitosti organov nadzorstva. Najnižje deleže učinkovitosti smo zasledili pri tistih ravnanjih, ki niso bila kazniva dejanja, in pri jemanju daril, kar najbrž razkriva eno stran težav, s katerimi se srečujemo pri obravnavanju kriminalnosti belega ovratika.

Pri nekaterih odklonskih ravnanjih in pri nekaterih vprašanjih smo ugotovili tudi precejšnje razlike med izraženimi stališči skupin. Te razlike so se večinoma gibale v isti smeri: skupina C (sestavljali so jo ljudje z vodilnih položajev na

republiški ravni) je dajala najbolj pretehtana, pa tudi najbolj kritična stališča. Skupina A (sestavljena je bila iz vzorca, ki se je približeval poprečnemu vzorcu ljubljanskega prebivalstva) je kazala največje zadovoljstvo z zdajšnjim stanjem družbenega nadzorstva in njegovo učinkovitostjo. Te razlike bi lahko razložili z večjo poučenostjo skupine C, kar je tistim, ki so jo

sestavljali, dajalo večje možnosti za realne ocene in stališča. Skupina B (sestavljali so jo — zelo na splošno rečeno — ljudje na vodilnih položajih v občini, za katere smo domnevali, da imajo vpliv na oblikovanje položaja v njej), se je z izraženimi stališči znašla nekje med stališči skupine C in skupine A, pri tem pa se je včasih bolj približala prvi, včasih drugi.

UDC 159.955:343.85

Public Attitudes on Social Climate for Prevention of Deviance

Šelih, dr. Alenka, Associate Professor, Faculty of Law, Ljubljana

The article refers to the results of a study carried out on a sample of 500 respondents and dealing with their assessment of the social climate appropriate to prevent selected deviant acts and with the evaluation of the efficiency of the social control agencies. The respondents were split into three groups (the average population, the group of local decision-makers, the group of decision-makers on the federal state level). The three groups were of the opinion that the society's efforts to create a social climate appropriate for prevention of deviant acts are at their strongest with petty theft and incest. The groups have shown the same evaluation as far as the efforts of the social control agencies were concerned and with the assessment of their efficiency.

Considerable differences were found among the groups and they show that the group of the so-called "average population" is to the highest degree satisfied with the actual situation, whereas the most thought-over attitudes were found with the group of the decision-makers on the federal state level. The groups assessed the efforts of the social control agencies positively to a high degree. Since their assessment of the efficiency of these agencies' work was positive to a much smaller degree, this could also mean that they satisfied themselves with the actual efforts — although these efforts, according to their assessment, are not always successful.